

FUNDACJA GENERAL ELŻBIETY ZAWACKIEJ  
Muzeum Pomorskie Armii Krajowej  
oraz Wojskowej Służby Polek  
0 Toruń, ul. Podmurna 93, tel. 0048 56 65 22 106  
e-mail: fapak@wp.pl; www.zawackie.pl  
NIP 556 16 25 127; REGON 870502736  
KRS 00000 41652  
r r-ku 82 1090 1506 0000 0000 5002 0244



Inowrocław

• Ojczyzna

Warszawa  
Powst. War.

# Rogalski Aleksander  
ps. Aer. Pen

przybr. Kujawski Aleksander

M: 1433/2318 Pom.

tożysak

SPIS ZAWARTOŚCI  
TECZKI

Bogalski Aleksander

D: M-1433/2318 Sona

Imię i nazwisko „Ojczyzna”

I./1. Relacja —

I./2. Dokumenty (sensu stricto) dotyczące relatora —

I./3. Inne materiały dokumentacyjne dotyczące relatora —

II. Materiały uzupełniające relację k. 2 s. 1-2

III./1. Materiały dotyczące rodziny relatora —

III./2. Materiały dotyczące ogólnie okresu sprzed 1939 r. —

III./3. Materiały dotyczące ogólnie okresu okupacji (1939-1945) —

III./4. Materiały dotyczące ogólnie okresu po 1945 —

III./5. Inne ... —

IV. Korespondencja

.....  
.....  
.....

V. Nazwiskowe karty informacyjne k. 3

VI. Fotografie obiat i korespondencji

II. Materiały uzupełniające relexę:  
Drogalski Aleksander

1. Biogram - relexa - Drogalski Aleksander -  
autorstwa Edmunda Mikotajewskiego,  
[w:] SB&P 1939-1945, Tomii 1998,  
cz. 4, s. 124, kserokop. k. 2 s. 1-2





**Rogalski Aleksander** ps. „Aer”, „Ren”, przybr. nazw. „Aleksander Kujawski”, „Jan Cieskowski”, „Peregrinus”, „Remigiusz Ney”, „Zygmunt Wierzycki” (1912-1996), założyciel inowrocławskiej placówki organizacji „Ojczyzna”.

Urodzony 23 X 1912 r. w Niszczewicach, pow. inowrocławski; syn pracownika kolejowego Jana i Bronisławy z d. Michalskiej. Kształcił się początkowo w Państwowym Gimnazjum Klasycznym w Bydgoszczy, później w Państwowym Gimnazjum i Liceum im. Jana Kasprówicza w Inowrocławiu, gdzie w 1931 r. zdał maturę. Następnie studiował filologię polską, socjologię i filozofię na Uniwersytecie Poznańskim, uzyskując w 1936 r. st. magistra filozofii.

Od 1933 r. współpracował z licznymi czasopismami wielkopolskimi i warszawskimi. W 1937 r. opublikował w Poznaniu książkę o Stanisławie Przybyszewskim. Ponieważ wydał także artykuły antyhitlerowskie, jesienią 1939 r. w obawie o swoje bezpieczeństwo przeniósł się z Poznania do Inowrocławia i zamieszkał u rodziców przy ul. Magazynowej 20. Pracował w Magistracie jako pomocnik biurowy. Nawiązał kontakt z dawnymi kolegami – Zenonem Kopciem, Bernardem Wysockim, Bronisławem Sadowskim, Józefem Frommholzem, Izydorem Sobeckim i innymi, spotykając się z nimi w okresie od wiosny 1940 r. do końca 1941 r. na tajnych konwersatoriach literacko-kulturalnych. W lipcu 1940 r. został zaprzysiężony jako członek „Ojczyzny” w obecności jednego z poznańskich jej założycieli Kiriła Sosnowskiego ps. „Konrad” z Poznania. (Łączność z Poznaniem utrzymywał za pośrednictwem Tadeusza Raddo i Stanisława Smockiewicza). Sam przyjął do „Ojczyzny” Bernarda Wy-

124 Stow. biograf. Konspiracji pomorskiej  
1939-1945, Tom 1, 1998, w. 4

11/2

sockiego oraz Czesława Pilichowskiego, który odtąd kierował oddziałem „Ojczyzny” w Piotrkowie Kujawskim. Członkowie inowrocławskiej placówki „Ojczyzny” nieśli pomoc jeńcom angielskim przetrzymywanym w obozach na terenie Inowrocławia, więźniom obozu na Błoniach oraz rodzinom uwięzionych. Zajmowali się też dokumentowaniem zbrodni hitlerowskich. Między innymi dzięki uzyskanym w ten sposób materiałom, Rogalski, wspólnie z Kazimierzem Lesińskim z Poznania, zredagował latem 1941 r. obszerny memoriał skierowany do Stolicy Apostolskiej, informujący o sytuacji Kościoła Katolickiego w pierwszym okresie okupacji niemieckiej. Po licznych aresztowaniach członków „Ojczyzny”, jakie nastąpiły na przełomie 1941 i 1942 r. wśród działaczy poznańskich i inowrocławskich, w marcu 1942 r. przeniósł się do Warszawy, gdzie został etatowym pracownikiem Sekcji Zachodniej Departamentu Informacji Delegatury Rządu na Kraj. Wspólnie z Kiryłem Sosnowskim zredagował publikację o charakterze dokumentalnym pt. *Z pierwszej linii frontu*, która ukazała się drukiem w Warszawie w marcu 1943 r., a nieco później w Glasgow. Od 1943 r. został naczelnym redaktorem „Ziem Zachodnich Rzeczypospolitej” – stałego dodatku do „Rzeczypospolitej Polskiej”. Po tragedii w Gibraltarze opublikował antologię pism gen. Władysława Sikorskiego pt. *Wyrwania i mocy* (lipiec 1943 r.). W latach 1943-1944 w piśmie redagowanym przez księdza Maksymiliana Rode wydał dwa eseje: *Cywilizacyjne znaczenie Ziem Zachodnich* oraz *Kultura polska ostatniego dwudziestolecia na tle ogólnoeuropejskim*. W czasie Powstania Warszawskiego przebywał na Starówce, po kapitulacji znalazł się w pruszkowskim obozie przejściowym, później wyjechał do Radomska i Częstochowy. Swoje przeżycia i obserwacje z tego okresu spisał w relacji pt. *Tragedia bez końca*, wydanej w 1965 r. przez Edwarda Serwańskiego w zbiorze *Życie w powstańczej Warszawie. Sierpień-wrzesień 1944. Relacje i dokumenty*. W lutym 1945 r. powrócił do Inowrocławia, w marcu tegoż roku wyjechał do Poznania, obejmując początkowo posadę w Wydziale Opieki Społecznej Zarządu Miasta Poznania, a potem w Sekcji Niemiec Współczesnych przy Instytucie Zachodnim. Jesienią 1945 r. obronił rozprawę doktorską na temat twórczości Stanisława Przybyszewskiego. Po wojnie wydał książki: *Akcja kulturalna na Ziemiach Odzyskanych*, *Już nigdy więcej* z przedmową Adama Grzymały-Siedleckiego, *Miasta niemieckie dzisiaj* oraz *Niemcy rozgromione?* (wspólnie z Bohdanem Danielewskim i Janem Kolipińskim). Współpracował z „Głosem Katolickim”, „Przeglądem Powszechnym”, „Tygodnikiem Powszechnym”, „Kurierem Wielkopolskim”, z miesięcznikiem „Życie i Myśl”, publikując liczne artykuły o tematyce niemcoznawczej. W 1952 r. wydał jedną ze swych największych prac pt. *Katolicyzm w Niemczech po II wojnie światowej*. W 1955 r. wydał monografię *Krzyż nad Odrą* pod zmienionym (ze względu na cenzurę) tytułem *Kościół katolicki na Śląsku. Studia nad dziejami diecezji wrocławskiej*. W latach 1965-1972 pełnił obowiązki zastępcy redaktora naczelnego miesięcznika „Nurt”, a w 1992 r. został redaktorem naczelnym czasopisma kulturalnego „Europa”.

Rogalski był wybitnym, uznanym znawcą problematyki niemieckiej i katolickiej. Na jego bogaty dorobek naukowy i literacki składa się ponad 40 pozycji książkowych i ponad 600 innego rodzaju publikacji. Nagrodzony nagrodami ministra Kultury i Sztuki. Zmarł 7 V 1996 r. w Poznaniu, pochowany na cmentarzu Junikowskim.

Zbiory Muzeum im. Jana Kasprówicza w Inowrocławiu; D o m b e k L., N o w i c k i A., *Tajne organizacje wojskowe w Inowrocławiu i na terenie Kujaw Zachodnich w latach 1939-*

1945, Inowrocław 1997, s. 13-16; *Inowr. St. Biogr.* t. 3; K a l i s k i T., *Dwaj młodzi uczeni z Kujaw*, Piast 1945 nr 24; K r a s z e w s k i P., *Aleksander Rogalski (1912-1996)*, Przegląd Zachodni 1996 nr 3, s. 183-184, L i c h a ń s k i S., *Aleksander Rogalski. W siedemdziesięciolecie urodzin*, Kierunki 1982, nr 29; *Nie tylko o „Piaście”*. Rozmowa E. Mikołajczaka z prof. dr. Aleksandrem Rogalskim, Dziennik Kujawski. Jednodniówka wydana z okazji 100-lecia gazety, Inowrocław 1993; S i k o r s k a J., *Wspomnienia o Aleksandrze Rogalskim*, Gonicz Kujawski 1996, nr 2; *St. Współcz. Pisarzy Pol.*, Warszawa-Łódź 1978, s. 332.

Edmund Mikołajczak

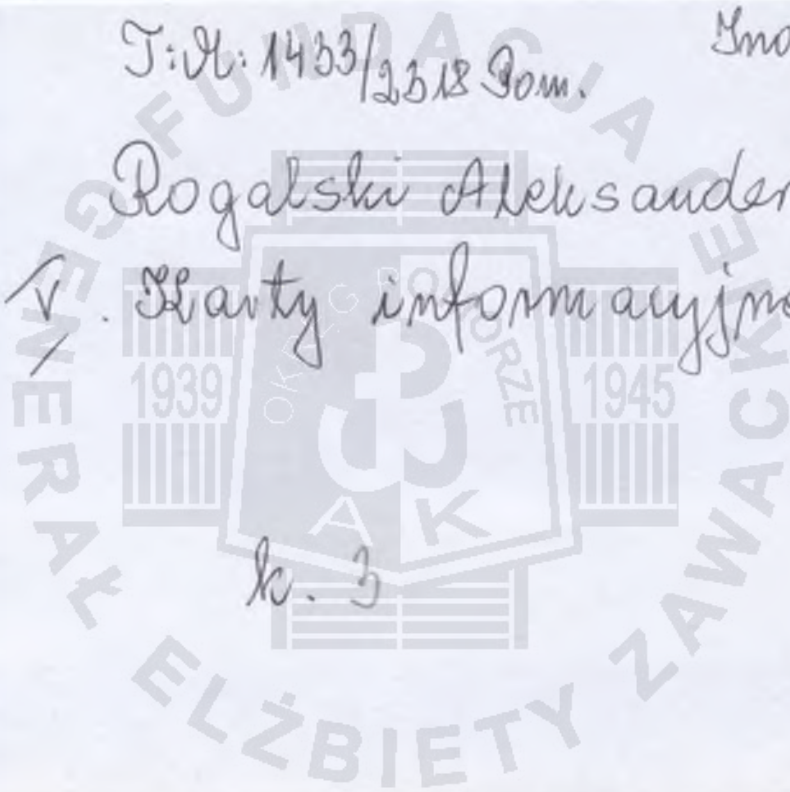
T:U: 1433/2518 Som.

Smoleńsk

Rogalski Aleksander

IV. Party informacyjne

k. 3



a

Innowacja  
Opisywa  
LWZ-PTK 1

Progowski Aleksander

Organizator Opisywa na Terenie Innowacja.

Opisywa od 1941 r LWZ-PTK

Wzrost: Dwa i pół, Rejestr.

hr.

Известия

2 2

Rogalski Aleksander, ps. "Remigiusz"  
był redaktorem konspiracyjnego czasopisma  
"Ziemia Zachodnie Krzyżopolskiej", w którym  
wysto pisał na problematykę związaną z oku-  
powaniem Pomorza.

A. Gąsiorowska, Pomore Gdańskie..., Stuttgart.

Zenithy Muzeum, nr 42 1981, s. 74

MLbT - 35



a

Inowrota Diczyna  
Pomorze 3

++  
ROGALSKI Aleksander

ps. "Aer", "Ren" przybr. nazw. Aleksander  
Kujawski, "Jan Cieskowski", "Peregrinus"  
Remigiusz Ney, "Zygmunt Wierzycki"  
1912-1996 założyciel placówki organizacji  
"Diczyna" w Inowrocławiu. Redaktor  
współpraca z czasopismami: Powstanie  
Warszawskie - Starówka. 40 publikacji  
książkowych, 600 innych publikacji  
Zob. Relacje Edmund Mikołajczyk

Słownik Biograficzny Konspiracji  
Pomorskiej 1939-1945 część 4  
Fundacja "Archiwum Pomorskie AK"  
str. 124, 125, 126 Torun 1998

DRut  
2003

*Rogalski  
Aleksander*

